

Çocuklukluk Çağı Travmalarının ve Bağlanma Stillerinin Psikopatoloji Üzerinde Yordayıcı Etkisi

The Predictive Effects of Childhood Traumas and Attachment Styles on Psychopathology

ÖZET

Bu araştırma çalışmasında, bireylerin çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri incelenmiş; bu değişkenlerin kişilik özellikleri ve psikiyatrik semptomlar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da yaşayan 491 yetişkin oluşturmaktadır. Katılımcılara Sosyodemografik Bilgi Formu, Kısa Semptom Envanteri, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33), İlişki Ölçekleri Anketi ve Coolidge Axis II Envanteri-Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+ TR KF) uygulanmıştır. Araştırmada verilerinin çözümlenmesinde parametrik testler kullanılmıştır. İlişkisel analizler, psikopatolojik belirtilerin çocukluk çağı travmaları, güvensiz bağlanma stilleri ve birçok kişilik özelliği ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Buna karşılık, güvenli bağlanma ve dışadönüklük ile psikopatolojik belirtiler arasında negatif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Çocukluk çağı travmalarının; özellikle güvensiz bağlanma stillerinin ve borderline kişilik özelliği başta olmak üzere birçok kişilik özelliğiyle pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Güvenli bağlanma çoğu kişilik özelliğiyle negatif yönde ilişkiler sergilerken, korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin hem kişilik özellikleri hem de psikopatolojik belirtilerle pozitif ilişkiler gösterdiği görülmüştür. Araştırmada gerçekleştirilen çoklu regresyon analizleri, çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stillerinin kişilik özellikleri üzerinde anlamlı ve ayırt edici yordayıcı etkilere sahip olduğunu göstermiştir. Genel olarak bulgular, güvensiz bağlanma stillerinin birçok kişilik özelliği için güçlü ve tutarlı yordayıcılar olduğunu; çocukluk çağı travmaları arasında ise özellikle duygusal istismarın kişilik yapılanması üzerinde daha belirgin ve yaygın etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlar, erken dönem ilişkisel deneyimlerin ve bağlanma örüntülerinin kişilik özelliklerinin oluşumu ve sürdürülmesinde merkezi bir rol oynadığını; erken yaşantılar, bağlanma stilleri ve kişilik yapılanmasının ruhsal belirtilerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travmaları, Bağlanma Stilleri, Psikopatoloji, Kişilik Özellikleri, Kişilik Bozuklukları

ABSTRACT

This thesis examined individuals childhood trauma experiences and attachment styles, and investigated the effects of these variables on personality traits and psychopathology. The study sample comprised 491 adults living in Istanbul. Participants completed the Sociodemographic Information Form, Brief Symptom Inventory, Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33), Relationship Scales Questionnaire, and Coolidge Axis II Inventory-Plus Turkish Short Form (CATI+ TR SF). Parametric tests were used to analyze the data. Correlational analyses revealed that psychopathological symptoms were positively and significantly associated with childhood traumas, insecure attachment styles, and various personality traits. In contrast, secure attachment and extraversion were negatively associated with psychopathological symptoms. Childhood traumas were found to be positively related to several personality traits, particularly insecure attachment styles and borderline personality traits. While secure attachment showed negative associations with most personality traits, fearful and preoccupied attachment styles demonstrated positive relationships with both personality traits and psychopathological symptoms. Multiple regression analyses indicated that childhood traumas and attachment styles had significant and distinctive predictive effects on personality traits. Overall, the findings showed that insecure attachment styles were strong and consistent predictors of many personality traits, whereas among childhood trauma types, emotional abuse exhibited more pronounced and widespread effects on personality structure. These results highlight the central role of early relational experiences and attachment patterns in the formation and maintenance of personality traits and demonstrate that early life experiences, attachment styles, and personality structure are closely related to psychological symptoms.

Keywords: Childhood Traumas, Attachment Styles, Psychopathology, Personality Traits, Personality Disorders

GİRİŞ

Ruhsal travma, Laplanche ve Pontalis (1967) tarafından öznenin karşılaştığı olayların yoğunluğu karşısında uygun bir karşılık verememesi ve bu durumun ruhsal örgütlenmeyi bozması olarak tanımlanmaktadır. Freud (1920), travmayı ruhsallığın aşırı uyarılması olarak ele alarak, kişinin güçsüzlük ve çaresizlik yaratan yoğun yaşantılara maruz kalmasının patolojinin temelini oluşturduğunu savunmuştur. Ferenczi (1949) ise travma deneyiminin çocuk

Elif Şahin ¹

How to Cite This Article

Şahin, E. (2026). Çocuklukluk çağı travmalarının ve bağlanma stillerinin psikopatoloji üzerinde yordayıcı etkisi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 12(2), 263-273. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19315442>

Arrival: 22 February 2026

Published: 29 March 2026

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Doktora Öğrencisi, İstanbul Okan Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Uygulamalı Psikoloji İstanbul/Türkiye Ülke. ORCID: 0000-0002-2411-8498

ruhsallığında "bölünmeye" (splitting) yol açtığını; bir yanın travma öncesi dengeyi korumaya çalışırken, diğer yanın travmanın etkisiyle duygusal gelişimden koptuğunu ileri sürmüştür.

Çocukluk çağı travmaları, çoğunlukla çocuğun yakın çevresi tarafından yapılan zarar verici davranışlar sonucu ortaya çıkar ve psikolojik olarak doğal afetlerden ya da kazalardan daha yıkıcı olabildiği belirtilir. Bu travmalar fiziksel ihmal, fiziksel istismar, duygusal ihmal, duygusal istismar ve cinsel istismar olarak sınıflandırılır (Kennerley, 2011). Çocuklarda görülen travmatik yaşantılar arasında istismar ve ihmalin yanı sıra kazalar ve doğal afetler de yer almaktadır (Bülbül ve ark., 2013).

Duygusal İstismar ve İhmal: Bakım verenlerin çocukta değersizlik hissi uyandıran sözel saldırıları (Shroff, 2023) veya temel psikolojik ihtiyaçların kronik olarak karşılanmamasıdır (Sedlak ve ark., 2010). Herman (2011), bu tür süregelen travmaların bireyin benlik bütünlüğü üzerinde fiziksel şiddetten daha kalıcı hasarlar bırakabileceğini vurgulamıştır.

Fiziksel İstismar ve İhmal: Çocuğun vücuduna yönelik kasıtlı zarar verici eylemler ile barınma, beslenme ve tıbbi bakım gibi fiziksel gereksinimlerin ihmal edilmesidir (Mandelli ve ark., 2015).

Cinsel İstismar: Çocuğun rızasının ve gelişimsel farkındalığının dışındaki cinsel etkinliklere dahil edilmesidir (Goddard, Harewood & Brennan, 2015).

Bağlanma kuramını sistematik bir çerçevede ele alan ilk kişi Bowlby olmuştur. Bowlby, temel bakım veren ile bebek arasında kurulan duygusal ilişkinin çocuğun zihinsel modellerinin oluşumunda belirleyici olduğunu ileri sürer. Bowlby, bu temsilleri "içsel çalışan modeller" (internal working models) olarak tanımlamıştır (Bowlby, 1969). Çocuk ihtiyaç duyduğunda bakıcısından tutarlı ve destekleyici yanıtlar alırsa, bakıcısının ulaşılabilir ve güvenilir olduğuna dair olumlu bir model geliştirir. Ancak bakım veren duyarsız veya tutarsız tepkiler verirse çocuk kendisini seilmeye değer bulmayan; bakım verenini ise reddedici biri olarak algılayabilir. İçsel çalışan modeller çocukluktan ergenliğe kadar pekişerek kalıcılaşır ve bireyler bu modelleri yetişkinlikteki yakın ilişkilerinde de kullanmaya devam ederler. (Bowlby, 1973)

Güvenli Bağlanma: Bireyin kendisini sevgiye değer, dış dünyayı ise güvenli bir yer olarak algıladığı modeldir.

Güvensiz Bağlanma Stilleri: Bakım verenin duyarsızlığı sonucu gelişen Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız modelleri kapsar. Korkulu bağlanma, bireyin yakınlık arzusunun rağmen yoğun bir reddedilme korkusu yaşamasıyla karakterizedir. Saplantılı bağlanma ise bireyin onay almak için başkalarına aşırı bağımlılık geliştirmesine yol açan negatif bir kendilik algısı üzerine kuruludur. Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler ilişkilerde duygusal yakınlığı ve samimiyeti tercih etmezler. Bağımsızlık ve özerklik onlar için ön plandadır; destek veya rahatlama için başkalarına ihtiyaç duymadıklarını düşünürler. (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kişilik bozuklukları, DSM-5'e göre kişinin kültüründen sapan, süregelen ve işlevselliği bozan bir içsel yaşantı örüntüsüdür. Coolidge (2006) perspektifine göre bu patolojiler; çocukluk travmaları ve bozulan bağlanma sistemlerinin etkisiyle şekillenen, A (Paranoid vb.), B (Borderline vb.) ve C (Bağımlı vb.) kümeleri altında toplanan yapısal bozulmalardır.

Bağlanma stilleri perspektifinden bakıldığında, güvensiz bağlanma stratejilerinin bir sonucu olan kişilerarası ilişki sorunlarının, kişilik bozukluklarının temel özellikleri arasında yer aldığı görülmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2018, s. 436). Güncel araştırmalar, çocukluk çağı travmalarının doğrudan etkisinin yanı sıra, bu travmaların neden olduğu güvensiz bağlanma stillerinin yetişkinlikteki belirti düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolüne odaklanmaktadır. Araştırmalar, zarar verici çevre koşulları ile bağlanma bozuklukları arasındaki ilişkiyi ortaya koymuş ve yetişkinlikte görülen bağlanma sorunlarının çocukluk travmalarıyla bağlantılı olduğunu vurgulamıştır (Gunderson vd., 2018 ; Raby vd., 2017).

Bu çalışma, erken dönem olumsuz yaşantıların ve bozulan bağlanma sistemlerinin, yetişkinlikteki psikopatoloji ve kişilik örüntülerini (borderline, bağımlı, çekingen) nasıl şekillendirdiğini ampirik bir temelde inceleyerek literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Soruları

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri, genel psikopatolojik belirtileri anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
2. Bağlanma stilleri (korkulu ve saplantılı), A, B ve C kümesi kişilik özelliklerini hangi düzeyde açıklamaktadır?
3. Çocukluk çağı travma alt boyutları (istismar ve ihmal) arasında yetişkinlikteki kişilik patolojilerini en güçlü yordayan faktör hangisidir?

Araştırmanın Hipotezleri

- ✓ **H1:** Çocukluk çağı travmaları (toplam puan) ile yetişkinlikteki psikopatolojik belirtiler arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.
- ✓ **H2:** Güvensiz bağlanma stilleri, genel psikopatoloji düzeyini pozitif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır.

YÖNTEM

Çocukluk travmalarının ve bağlanma stillerinin kişilik ve psikopatolojiye (kişilik bozuklukları ve psikiyatrik semptomlar) etkisini incelemek amacıyla yapılan bu araştırma, nicel araştırma modellerinden birisi olan ilişkisel araştırma modelini esas almıştır. Karasar (2000), ilişkisel araştırma modelini, iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişip değişmediğini ve birbirlerini hangi düzeyde etkilediklerini belirlemeye yönelik bir model olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada ise çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve psikopatoloji düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlandığından, ilişkisel araştırma modelinin uygun bir yaklaşım olduğu değerlendirilmiştir.

Örneklem ve İşlem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan erişkin bireyler örneklemini ise İstanbul ilinde ikamet eden, 18-55 yaş aralığında olan, okuma yazma bilen, internet erişimi olan ve İstanbul'da yaşayan bireylerden oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem değerini bulmak için Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından geliştirilen örneklem formülasyonu kullanılmıştır. Bu araştırma, üniversite tarafından onaylanan doktora tez çalışmasının bir parçası olarak yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada değişkenleri ölçmek amacıyla şu araçlar kullanılmıştır:

Kısa Semptom Envanteri (KSE): Derogotis (1992) tarafından genel psikopatoloji değerlendirmesi yapacak kısa, geçerli ve güvenilir olacak bir ölçeğe ihtiyaç duyulması üzerine geliştirilmiş olan Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory), likert tipi, bireyin kendisini değerlendirdiği bir envanterdir. Ölçeğin orijinal formunda 9 alt ölçek bulunmaktadır. Bu alt ölçekler sırasıyla depresyon, kaygı, somatizasyon, kişilerarası duyarlılık, düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünceler, obsesif kompulsif düşünceler ve psikotizm şeklindedir. Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılan Türkiye uyarlamasında ise KSE'nin beş alt boyutu olduğu görülmüştür. Bu alt boyutlar sırasıyla, anksiyete (12, 13, 28, 31, 32, 36, 38, 42, 43, 45, 46, 47 ve 49 nolu ifadeler), depresyon (9, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 27, 35, 37 ve 39 nolu ifadeler), olumsuz benlik (15, 21, 22, 24, 26, 34, 44, 48, 50, 51, 52 ve 53 nolu ifadeler), somatizasyon (2, 5, 7, 8, 11, 23, 29, 30 ve 33 nolu ifadeler) ve hostilite (1, 3, 4, 6, 10, 40 ve 41 nolu ifadeler) şeklindedir. Mevcut çalışmada ölçeğin toplam puanı için .96, anksiyete boyutu için .89, depresyon boyutu için .90, olumsuz benlik boyutu için .88, somatizasyon boyutu için .80 ve hostilite boyutu için .76 Cronbach Alfa katsayı değerleri hesaplanmıştır.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ): Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33), Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında 20 yaşına kadar deneyimlenen ihmal ve istismar öykülerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. 2012 yılında Şar ve ekibi tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda ölçek Türkçe'ye uyarlanmıştır. 2020 yılında Şar ve arkadaşları tarafından ölçek üzerinde revizyon çalışmaları yapılmış ve ölçek genişletilerek 33 maddeye çıkarılmıştır. Mevcut çalışmada ölçeğin toplam puanı için .87, duygusal ihmal alt boyutu için .88, duygusal istismar alt boyutu için .84, fiziksel istismar alt boyutu için .81, fiziksel ihmal alt boyutu için .86 ve cinsel istismar alt boyutu için .91 Cronbach Alfa katsayı değerleri bulunmuştur.

İlişki Ölçekleri Anketi: Griffin ve Bartholomew'un (1994) geliştirmiş olduğu bu ölçek 30 maddeden oluşmakta ve farklı maddeler toplanarak güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı dört bağlanma prototipini ölçmek amaçlanmaktadır. Ölçekte yer alan her bir madde bireylerin kendilerini ve yakın ilişkilerdeki tutumlarını ne derece tanımladıklarını gösterecek şekilde 7 basamaklı bir ölçek üzerinde (1= Beni hiç tanımlamıyorum; 7= Tamamıyla beni tanımlıyorum) işaretlenmektedir. Mevcut çalışmada güvenli bağlanma stili için .41, korkulu bağlanma stili için .77, kayıtsız bağlanma stili için .63 ve saplantılı bağlanma stili için .42 Cronbach Alfa katsayı değeri bulunmuştur. Yapılan çalışmada güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma stillerinin yüksek iç tutarlılık göstermediği görülmektedir.

Coolidge Kişilik Envanteri (CATI): Orijinali 2006 yılında Coolidge tarafından oluşturulan ölçeğin Türkçe uyarlaması Bilge (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, DSM-5'e göre kişilerin sahip olduğu kişilik bozukluğu eğilimlerini ölçmekte ve eksen II kişilik bozukluklarının isimlerini taşıyan 10 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek, 1 kesinlikle yanlış ve 4 kesinlikle doğru olmak üzere 4'lü likert formda değerlendirilmekte ve 78 madde içermektedir.

Mevcut çalışmada paranoid kişilik bozukluğu alt boyutu için .79, şizotipal kişilik bozukluğu alt boyutu için .77, şizoid kişilik bozukluğu alt boyutu için .63, antisosyal kişilik bozukluğu alt boyutu için .69, borderline kişilik bozukluğu alt boyutu için .84, histrionik kişilik bozukluğu alt boyutu için .68, narsisistik kişilik bozukluğu alt boyutu için .74, obsesif kompulsif kişilik bozukluğu alt boyutu için .75, çekingen kişilik bozukluğu alt boyutu için .81 ve bağımlı kişilik bozukluğu alt boyutu için .81 Cronbach Alfa katsayı değerleri bulunmuştur.

Verilerin Toplama Süreci

Gerçekleştirilen araştırmaya İstanbul Okan Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 11.12.2024 tarih ve 183 sayılı etik kurul izni alındıktan sonra başlanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler çevrimiçi bir şekilde uygulanmıştır. Katılımcılara ölçekler sunulmadan önce bilgilendirilmiş onam formunda araştırmanın gönüllük esasına bağlı olarak gerçekleştirildiği bilgisi verilmiştir. Katılımcılardan veri toplama ve verilerinin saklanması sürecinde gizlilik ilkesine bağlı kalınarak hareket edilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler **SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)** yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde şu adımlar izlenmiştir:

- Normallik Testleri:** Verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenerek normal dağılım sergilediği saptanmıştır.
- Korelasyon Analizi:** Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönünü ve şiddetini belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.
- Çoklu Regresyon Analizi (Enter Yöntemi):** Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stillerinin 10 farklı kişilik özelliğini yordama gücünü test etmek amacıyla "Enter" yöntemiyle çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.
- Anlamlılık Düzeyi:** Tüm istatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi asgari $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Sosyodemografik Dağılım

Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin sosyodemografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri

Değişken	Gruplar	F	%
Yaş	18-25	69	14,1
	26-35	222	45,2
	36-45	146	29,7
	46-55	54	11,0
Cinsiyet	Kadın	395	80,4
	Erkek	96	19,6
Medeni Durum	Bekar	271	55,2
	Evli	181	36,9
	Boşanmış	39	7,9
Eğitim Durumu	Lise ya da daha düşük	35	7,1
	Ön lisans-Lisans	248	50,5
	Yüksek lisans-Doktora	208	42,4

Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların 222'si (%45,2) 26-35 yaş aralığında, 146'sı (%29,7) 36-45 yaş aralığında, 69'u (%14,1) 18-25 yaş aralığında ve 54'ü (%11,0) 46-55 yaş aralığında yer almaktadır. Cinsiyet dağılımında, 395'i (%80,4) kadın ve 96'sı (%19,6) erkektir. Medeni durum açısından, 271'i (%55,2) bekar, 181'i (%36,9) evli ve 39'u (%7,9) boşanmıştır. Eğitim durumuna bakıldığında, 35'i (%7,1) lise ya da daha düşük eğitim seviyesine, 248'i (%50,5) ön lisans veya lisans düzeyine, 208'i (%42,4) yüksek lisans veya doktora düzeyine sahiptir.

Betimsel Veriler ve Normallik Analizi

Değişkenlerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelendiğinde, verilerin normal dağılım sergilediği görülmüştür (Çarpıklık: -0.518 ile 1.500 Basıklık: 1.247 ile 6.898 arası). Araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma) ile verilerin dağılım özelliklerine (çarpıklık ve basıklık) ilişkin değerler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2:Katılımcıların Ölçek Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Normallik Analizi Sonuçları (N=491)

Değişkenler	N	M	SS	Çarpıklık (S)	Basıklık (K)
KSE Toplam	491	60.07	37.22	.983	.448
ÇÇT Toplam	491	60.11	17.74	.812	-.169
Duygusal İstismar	491	11.03	5.08	1.139	.654
Duygusal İhmal	491	14.60	5.10	.057	-.813
Fiziksel İstismar	491	6.94	2.89	1.500	2.146
Fiziksel İhmal	491	10.97	4.41	.250	-.918
Cinsel İstismar	491	6.57	3.25	3.518	15.541
Güvenli Bağlanma	491	10.93	4.09	.232	-.784
Korkulu Bağlanma	491	12.35	4.31	.170	-.871
Saplantılı Bağlanma	491	10.98	3.65	.354	-.490
Kayıtsız Bağlanma	491	12.43	3.55	.251	-.303

Not: N = 491 **M:** Ortalama; **SS:** Standart Sapma; **Çarpıklık (S):** Skewness; **Basıklık (K):** Kurtosis.

Katılımcıların genel psikopatoloji düzeylerini gösteren **KSE Toplam** puan ortalaması 60.07(SS = 37.22) olarak saptanmıştır. **Çocukluk Çağı Travmaları (ÇÇT)** toplam puan ortalaması 60.11 (SS = 17.74) iken; alt boyutlar arasında en yüksek ortalamanın **Duygusal İhmal** (M = 14.60, SS = 5.10) ve **Duygusal İstismar** (M = 11.03, SS = 5.08) boyutlarında olduğu görülmektedir. **Bağlanma Stilleri** açısından incelendiğinde; katılımcıların en yüksek puan ortalamasına **Kayıtsız Bağlanma** (M = 12.43) ve **Korkulu Bağlanma** (M = 12.35) boyutlarında sahip oldukları belirlenmiştir.

Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Analizler

Araştırma değişkenleri olan çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri, psikopatolojik belirtiler ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin yönünü ve şiddetini belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3:Pearson Korelasyon Tablosu

Değişkenler	M	SS	1	2	3	5	6	
1. KSE (Toplam)	60.07	37.22	1					
2. ÇÇT (Toplam)	60.11	17.74	.404**	1				
3. Güvenli Bağlanma	19.73	4.08	-.123**	-.012	1			
4. Korkulu Bağlanma	17.18	5.40	.529**	.321**	-.366**	1		
5. Kayıtsız Bağlanma	22.96	3.61	.179**	.108*	-.111**	.263**	1	
6. Saplantılı Bağlanma	17.60	4.40	.298**	.204**	.165**	.100*	.045	1

N=491. **M:** Ortalama; **SS:** Standart Sapma

Pearson Korelasyon Analiz sonuçları incelendiğinde;

Genel Psikopatoloji (KSE Toplam): Çocukluk çağı travmaları ($r = .40, p < .01$), korkulu bağlanma ($r = .53, p < .01$) ve saplantılı bağlanma ($r = .30, p < .01$) stilleri ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler sergilemektedir. Beklendiği üzere, güvenli bağlanma ile psikopatoloji arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.12, p < .01$) saptanmıştır. **Çocukluk Çağı Travmaları (ÇÇT Toplam):** Korkulu bağlanma ($r = .32, p < .01$) ve saplantılı bağlanma ($r = .20, p < .01$) ile pozitif; güvenli bağlanma ile ise anlamlı olmayan zayıf bir ilişki sergilemektedir. **Bağlanma Stilleri Kendi Arasında:** Korkulu bağlanma ile güvenli bağlanma arasında negatif yönlü güçlü bir ilişki ($r = -.37, p < .01$) bulunurken; kayıtsız bağlanma ile korkulu bağlanma arasında pozitif yönlü ($r = .26, p < .01$) bir ilişki görülmektedir.

Bu korelasyon katsayıları, özellikle **korkulu bağlanma ve çocukluk çağı travmalarının** psikopatoloji düzeyi ile en güçlü ilişkiye sahip değişkenler olduğunu ve regresyon modeli için uygun öncüller teşkil ettiğini göstermektedir.

Psikopatolojik Belirtilerin Yordanması

Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stillerinin genel psikopatolojik belirtiler (KSE) üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla yapılan **Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi** sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4: Genel Belirti Düzeyinin (KSE) Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	SE	β	T	P
Sabit	-54.289	12.792	-	-4.244	.000***
Korkulu Bağlanma	3.020	.288	.436	10.493	.000***
Saplantılı Bağlanma	1.785	.318	.211	5.614	.000***
Duygusal İstismar	1.731	.426	.220	4.067	.000***
Fiziksel İhmal	1.013	.443	.102	2.286	.023*
<i>Model Özeti:</i>	R= .630	R ² = .396	F=34.954		p < .001

Not: N = 491 **B:** Standartlaştırılmamış katsayı; **SE:** Standart hata; **β :** Standartlaştırılmış katsayı. * $p < .05$ ** $p < .01$, *** $p < .001$

Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre (Tablo 3, travma ve bağlanma değişkenleri modelin **%39.6'sını** açıklamaktadır ($F=34.954, p<.001$).

Korkulu Bağlanma: Psikopatolojiyi yordayan en güçlü değişken olarak saptanmıştır ($\beta = .436, t = 10.49, p < .001$).

Duygusal İstismar: Çocukluk çağı travma boyutları arasında psikopatoloji üzerinde en yüksek etkiye sahip yordayıcıdır ($\beta = .220, t = 4.06, p < .001$).

Saplantılı Bağlanma: Psikopatolojik belirtileri pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır ($\beta = .211, t = 5.61, p < .001$).

Fiziksel İhmal: Diğer değişkenlere oranla daha düşük olmakla birlikte, modelde anlamlı bir yordayıcı olarak yer almaktadır ($\beta = .102, t = 2.28, p = .023$).

Kişilik Özellikleri Üzerindeki Etkiler

Tablo 5: Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Stillerinin Kişilik Özelliklerini Yordaması (N=491)

Değişkenler	Par.	Ştp.	Şzd.	Ant.	Bor.	His.	Nar.	O-K	Çek	Bağ.
Korkulu Bağ.	.493	.369	.425	.185	.335	.237	.273	.427	.340	.249
Saplantılı Bağ.	.200	.096	-.027	.083	.282	.310	.334	.257	.309	.429
Duygusal İst.	.127	.277	.078	.171	.246	.160	.091	.217	.084	.196
Cinsel İst.	.033	.122	.059	.128	.105	.059	.047	.001	-.020	.040
Fiziksel İhmal	.145	.110	.024	.167	.056	-.026	-.021	.013	.056	.063
Fiziksel İst.	.001	-.069	-.098	-.020	-.062	-.030	-.022	-.074	-.045	-.062
Duygusal İhmal	-.128	-.133	.137	-.111	-.066	-.026	-.095	-.037	.081	-.002
R ²	.39	.33	.34	.18	.35	.22	.22	.34	.31	.37

Not: Par: Paranoid, Ştp: Şizotipal, Şzd: Şizoid, Ant: Antisozyal, Bor: Borderline, His: Histriyonik, Nar: Narsisistik, Bağ: Bağımlı, Çek: Çekingen, OKB: Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu.

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

Bağlanma Stillerinin Dominant Etkisi: Korkulu bağlanma stili, özellikle **Paranoid** ($\beta = .493$), **Şizoid** ($\beta = .425$) ve **Obsesif-Kompulsif** ($\beta = .427$) kişilik özellikleri üzerinde en güçlü yordayıcıdır. Bu durum, bireyin erken dönemde kurduğu güvensiz ve tehdit odaklı bağlanma modelinin, yetişkinlikteki genel psikopatolojik zemini hazırladığını kanıtlamaktadır.

Saplantılı Bağlanma ve C Kümesi: Saplantılı bağlanmanın en yüksek yordama gücü **Bağımlı** ($\beta = .429$) kişilik özelliklerinde görülmektedir. Kişinin terk edilme korkusu ve öteki odaklı yaşam stratejisinin bu bağlanma stiliyle doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Duygusal İstismar Faktörü: Travma alt boyutları incelendiğinde, **Duygusal İstismarın**, fiziksel travmalara oranla kişilik bozukluklarını yordamada çok daha anlamlı bir paya sahip olduğu görülmektedir. Özellikle **Şizotipal** ($\beta = .277$) ve **Borderline** ($\beta = .246$) özellikler üzerinde duygusal istismarın etkisi belirgindir.

Varyans Değerleri (R²): Modelin açıklayıcılık gücü incelendiğinde, en yüksek varyansın **Paranoid** (%39.6) ve **Bağımlı** (%37) kişilik özelliklerinde toplandığı görülmektedir. Bu bulgu, söz konusu iki kişilik örüntüsünün gelişiminde çocukluk dönemi yaşantılarının ve bağlanma figürlerinin belirleyici bir "çekirdek" rol oynadığını göstermektedir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stillerinin yetişkinlikteki psikopatoloji ve kişilik özellikleri üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular, erken dönem olumsuz yaşantıların ruhsal aygıtta yarattığı hasarın, bağlanma sistemleri aracılığıyla kronik bir kişilik patolojisine dönüştüğünü doğrulamaktadır. Modelin genel açıklayıcılık oranlarına bakıldığında, özellikle Paranoid (%39) ve Bağımlı (%37) kişilik özelliklerinin en yüksek varyansla açıklanması, bu iki yapının kökeninde erken dönem yaşantılarının baskın olduğunu kanıtlamaktadır.

Psikopatolojinin Ana Mimarı: Korkulu Bağlanma ve Duygusal İstismar

Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, **Korkulu Bağlanma** stiline hem genel psikopatolojinin ($\beta = .436$) hem de A, B ve C kümesi kişilik özelliklerinin en güçlü yordayıcısı olmasıdır. Bu durum, Bowlby'nin belirttiği "güvensiz içsel çalışan modellerin" yetişkinlikte dünyayı tehdit edici bir yer olarak algılama eğilimini kronikleştirdiğini göstermektedir. Korkulu bağlanma, hem kendiliğe hem de başkalarına ilişkin olumsuz içsel çalışan modellerin bir arada bulunduğu, yüksek düzeyde kaygı ve kaçınmanın eş zamanlı yaşandığı bir bağlanma örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu bağlanma stiline sahip bireyler, yakın ilişkileri aynı anda hem yoğun biçimde arzulamakta hem de tehdit edici olarak algılamakta; bu çelişkili durum kronik stres,

duygusal düzensizlik ve kişilerarası çatışmalarla sonuçlanabilmektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışmada korkulu bağlanma stilinin Kısa Semptom Envanteri (KSE) toplam puanı ile anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve hostilité alt boyutlarıyla güçlü düzeyde ilişkili bulunması, güvensiz bağlanmanın psikopatoloji için önemli ve transdiagnostik bir risk faktörü olduğunu desteklemektedir. Benzer şekilde, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri de farklı mekanizmalar üzerinden psikopatolojik belirtilerle ilişkilendirilmektedir. Kayıtsız bağlanma, duygusal kaçınma ve bastırma yoluyla kısa vadede stresin azaltılmasını sağlasa da, uzun vadede duygusal kopukluk, kişilerarası yabancılaşma ve içsel gerilim artışı ile sonuçlanabilmektedir. Saplantılı bağlanma ise aşırı onay ihtiyacı, terk edilme kaygısı ve duygusal bağımlılık üzerinden kronik stres ve olumsuz benlik algısını pekiştirmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri; korkulu bağlanmanın Paranoid ($\beta = .493$) ve Şizoid ($\beta = .425$) özellikler üzerindeki güçlü yordayıcı etkisidir. Literatürle uyumlu olarak (Bowlby, 1988), hem yakınlık arayan hem de yakınlıktan korkan bu bireylerin, dünyayı "tekinsiz" bir yer olarak kodladıkları görülmektedir. Bu yüksek yordama gücü, bakım veren tarafından reddedilme veya istismar edilme beklentisinin, yetişkinlikte diğerlerine karşı kronik bir şüpheciliğe (Paranoid) veya tamamen geri çekilmeye (Şizoid) dönüştüğünü doğrulamaktadır.

Travma alt boyutları incelendiğinde ise **duygusal istismarın**, fiziksel istismara göre psikopatoloji üzerinde çok daha belirleyici olduğu saptanmıştır ($\beta = .220$, $p < .001$). Herman'ın (2011) "en zor tedavi edilen travma" vurgusuyla paralel olarak; görünür bir iz bırakmayan ancak benlik bütünlüğünü sürekli tehdit eden duygusal istismar, bireyin ruhsal dünyasında daha derin bir "çaresizlik" yaratmaktadır. Freud'un (1920) "aşırı uyarılma" kavramı bağlamında, duygusal istismara maruz kalan çocuk, bakım vereninden gelen tutarsız ve yıkıcı mesajlar karşısında ruhsal kalkanını koruyamamakta ve bu durum yetişkinlikte yüksek belirti düzeylerine yol açmaktadır. Duygusal istismar, bireyin benlik değerini, öz-yeterlik algısını ve duygu düzenleme kapasitesini doğrudan hedef alan bir travma türü olarak kabul edilmektedir (Herman, 2011). Fiziksel ya da cinsel istismardan farklı olarak, duygusal istismar genellikle süregelen, görünmez ve ilişkisel bağlam içinde gerçekleştiği için, içsel çalışan modeller üzerinde daha derin ve kalıcı izler bırakabilmektedir. Çok sayıda çalışma, duygusal istismarın depresyon, anksiyete ve genel psikolojik sıkıntı düzeyiyle diğer travma türlerine kıyasla daha güçlü ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur (Briere ve Elliott, 2003; Teicher vd., 2006). Bu nedenle duygusal istismarın regresyon modelinde bağımsız bir yordayıcı olarak ortaya çıkması, travmanın niteliğinin psikopatolojik sonuçlar açısından belirleyici olduğunu göstermektedir.

Travma alt boyutları arasında Duygusal İstismarın, fiziksel travmalardan daha geniş bir yelpazede anlamlı çıkması (özellikle Borderline ve Şizotipal üzerinde), "görünmez yaraların" kişilik örgütlenmesi üzerindeki kalıcı etkisini vurgulamaktadır.

Kişilik Örüntüleri ve Ruhsal Bölünme

Coolidge Kişilik Envanteri (CATI) sonuçları, travmanın kişilik üzerindeki etkisinin "bölünme" (splitting) mekanizmasıyla olan bağıntıyı güçlendirmektedir. Özellikle **Borderline kişilik özelliklerinin** yordanmasında duygusal istismarın anlamlı payı ($\beta = .246$), Ferenczi'nin (1949) belirttiği "travma sonrası ruhsal bölünme" teorisiyle açıklanabilir. Erken dönemde sınır ihlaline uğrayan birey, hayatta kalmak için uyum sağlayan bir benlik ile travmanın acısını taşıyan duygusal benlik arasında gidip gelmekte; bu da Borderline yapının temelindeki duygusal instabiliteyi beslemektedir.

Borderline kişilik özelliği ile Kısa Semptom Envanteri (KSE) toplam puanı ve alt boyutları arasındaki yüksek düzeyde ilişkiler, bu kişilik yapılanmasının temel özellikleriyle doğrudan ilişkilidir. Borderline kişilik örüntüsü; yoğun duygusal dalgalanmalar, dürtüsellik, kimlik karmaşası ve kişilerarası ilişkilerde belirgin istikrarsızlıkla tanımlanmakta; bu özellikler bireyin stres karşısında hızlı biçimde psikopatolojik belirtiler geliştirmesine yol açabilmektedir (Zanarini vd., 2000). Duygusal düzenleme kapasitesindeki yetersizlik, borderline özelliklere sahip bireylerde olumsuz duygulanımın hızla artmasına ve bu duyguların anksiyete, depresyon, öfke ve paranoid düşünceler biçiminde dışavurulmasına neden olabilmektedir. Literatür, borderline kişilik özelliklerinin hem erken dönem travmatik yaşantılarla hem de geniş bir psikopatoloji yelpazesine güçlü biçimde ilişkili olduğunu tutarlı biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle çocukluk çağında yaşanan duygusal ihmal ve istismar deneyimlerinin, bireyin benlik algısını ve kişilerarası güvenini zedeleyerek borderline kişilik yapılanmasının gelişimine katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Briere ve Elliott, 2003). Bu bağlamda borderline kişilik özellikleri, travma ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi açıklayan önemli bir ara mekanizma olarak değerlendirilmektedir. Borderline kişilik özelliklerinin en güçlü yordayıcılarının korkulu ve saplantılı bağlanma ile duygusal ve cinsel istismar olması, literatürle yüksek düzeyde tutarlıdır. Borderline kişilik yapılanmasının temelinde yer alan duygusal dalgalanmalar, yoğun terk edilme korkusu ve kişilerarası istikrarsızlık, erken dönemde travmatik bağlanma deneyimleriyle yakından ilişkilidir (Zanarini vd., 2000; Linehan, 1993). Duygusal istismar, çocuğun benlik değerini doğrudan hedef alarak kalıcı bir değersizlik ve terk edilme şeması oluşturmakta; bu da borderline belirtilerin gelişimini kolaylaştırmaktadır (Briere ve Elliott, 2003).

Saplantılı Bağlanma ve Terk Edilme Kaygısı

Saplantılı bağlanmanın Bağımlı ($\beta = .429$) ve Narsistik ($\beta = .334$) özellikler üzerindeki etkisi, bireyin "benlik değerini" ötekinin onayına bağladığını göstermektedir. Bağımlı kişiliklerde görülen bu yüksek oran, terk edilme kaygısının bireyi boyun eğici bir pozisyona ittiği şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan, Saplantılı bağlanmanın narsistik özelliklerle ilişkisi, narsistik yapının altındaki "kırılgan onay ihtiyacını" yansıtmaya açısından literatürdeki "savunmacı narsizm" görüşünü destekler niteliktedir.

Öte yandan, **Saplantılı Bağlanma** ile **Bağımlı Kişilik** arasındaki devasa ilişki ($\beta = .429$, $p < .001$), bu bireylerin kendilik algılarının ne kadar "onaylanmaya değer olmama" üzerine kurulu olduğunu kanıtlar nitelikte görünmektedir. Bağımlı kişilik bozukluğunun en güçlü yordayıcılarının saplantılı ve korkulu bağlanma olması, bu kişilik örüntüsünün erken dönemde ayrışma ve özerklik süreçlerinin sağlıklı biçimde tamamlanamamasıyla ilişkili olduğunu desteklemektedir (Bornstein, 1992). Hageman ve diğerlerinin (2015) araştırmasına göre çekingen kişilik bozukluğu gösterenlerin kontrol grubuna göre yüksek düzeyde duygusal ihmal ve istismar ya da cinsel istismara maruz kaldığı, baskıcı aile yaşantılarının olduğu, az ilgili ebeveynlere sahip oldukları, ebeveynlerin çocuğa karşı alaycı tutum sergiledikleri bulunmuştur. Meyer ve Carver (2000) araştırmasında çekingen kişilik bozukluğunun ortaya çıkmasında olumsuz çocukluk anıları, olumsuz beklentiler ve hassas mizaç eğilimin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Cinsel İstismar ve Klinik Özgüllük

Araştırmanın ilgi çekici bir diğer bulgusu, cinsel istismarın genel psikopatoloji (KSE) üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmamasına rağmen ($p = .536$), spesifik olarak **Borderline kişilik özelliklerini** anlamlı düzeyde yordamasıdır ($\beta = .105$, $p = .008$). Bu durum, cinsel istismarın ruhsal aygıtta yarattığı hasarın genel semptomlardan ziyade, nesne ilişkileri ve benlik sınırları üzerindeki daha derin ve yapısal bir bozulmaya işaret ettiğini göstermektedir. Cinsel istismar yaşantısı, Ferenczi'nin (1949) belirttiği "aile içi sınır aşımı" kavramının en uç örneğidir ve bu durumun Borderline yapının temelindeki kimlik karmaşasını tetiklediği söylenebilir.

Duygusal İhmalin Psikopatolojiye Etkisi

Örneklemdaki betimsel veriler incelendiğinde, **Duygusal İhmal** ortalamasının (14.60 ± 5.10) fiziksel istismardan (6.94 ± 2.89) belirgin şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Literatürle uyumlu olarak, duygusal ihmal ve istismar yaşantıları, güvenli bağlanma gelişimini sekteye uğratarak bireyin kendisi ve başkaları hakkında "değersizleştirici" içsel temsiller geliştirmesine yol açmaktadır (Bowlby, 1973). Gelişimsel travma kuramına göre, erken çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmal yaşantıları, bireyin stres yanıt sistemlerinin, duygu düzenleme kapasitesinin ve kendilik algısının oluşum sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle bakım veren figürlerle kurulan ilişkilerde süregelen duygusal ihmal ve değersizleştirici etkileşimlerin, güvenli bağlanma gelişimini sekteye uğratarak bireyin kendisi ve başkalarına ilişkin olumsuz içsel temsiller geliştirmesine yol açtığı belirtilmektedir (Bowlby, 1973; Mikulincer ve Shaver, 2007).

SONUÇ, SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu araştırma, çocukluk çağı travmalarının ve güvensiz bağlanma stillerinin yetişkinlikteki psikopatoloji ve kişilik bozuklukları üzerindeki belirleyici rolünü ampirik olarak ortaya koymuştur. Elde edilen temel bulgular şunlardır:

Korkulu Bağlanma, hem genel psikopatolojinin ($\beta = .436$) hem de Paranoid ($\beta = .493$) ve Borderline ($\beta = .335$) gibi ağır kişilik örüntülerinin en merkezi yordayıcısıdır.

Duygusal İstismar, fiziksel veya cinsel istismara kıyasla yetişkinlikteki belirti düzeyi üzerinde daha kapsamlı bir risk faktörüdür ($\beta = .220$, $p < .001$).

Saplantılı Bağlanma, Coolidge ölçeğiyle ölçülen **Bağımlı Kişilik** özelliklerini çok güçlü bir şekilde yordamaktadır ($\beta = .429$).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bulguların değerlendirilmesinde, tezin doğası gereği ortaya çıkan şu kısıtlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır:

Kesitsel Desen: Araştırmanın kesitsel bir desene sahip olması, değişkenler arasındaki ilişkilerin nedensel yönde yorumlanmasını sınırlandırmaktadır.

Öz-Bildirim Ölçekleri: Çalışmada kullanılan tüm ölçme araçlarının öz-bildirim ölçekleri olması, katılımcıların yanıtlarında sosyal beğenirlik eğilimi gösterme riskini artırabilmektedir.

Örneklem Yapısı: Örneklem kolayda örnekleme yöntemiyle oluşturulması, örneklem grubunun İstanbul ile sınırlı olması ve belirli sosyodemografik özelliklerle sınırlı kalması (örneğin %92,9'u ön lisans ve üzeri olması) bulguların evrene genellenebilirliğini kısıtlamaktadır.

Klinik Tanı Eksikliği: Örneklem klinik tanı almış bireyleri içermemesi, kişilik bozukluğu özelliklerinin klinik düzeydeki örüntülerine ilişkin kesin çıkarımlar yapılmasını engellemektedir.

Travma Detayları: Analizlerde travmanın süresi ve sıklığı gibi ayrıntılı özelliklerin değerlendirilmemiş olması, travma etkilerinin daha derinlemesine yorumlanmasını sınırlandırmıştır.

İstatistiksel Sınırlılıklar: İlişki Ölçekleri Anketi için rapor edilen Cronbach Alfa değerleri (güvenli bağlanma .41, saplantılı bağlanma .42) oldukça düşüktür. Bu durum, bu iki alt boyuta ilişkin bulguların güvenilirliğini zayıflatmaktadır. Cinsel istismar alt boyutunun basıklık değeri (15.541) normallik varsayımını ihlal etmektedir. Bu değişkenle yapılan parametrik testlerin (Pearson korelasyon, regresyon) sonuçları yanıltıcı olabilir.

Öneriler

Klinik Uygulamalar İçin:

Psikoterapi süreçlerinde semptom odaklı yaklaşımlar yerine, bireyin çocukluk çağı travmaları ve bağlanma geçmişini (özellikle korkulu ve saplantılı modelleri) odağa alan müdahaleler geliştirilmelidir.

Duygusal istismarın "görünmez" yıkıcılığına karşı farkındalık artırılmalı ve travma odaklı klinik yaklaşımlar yaygınlaştırılmalıdır.

Gelecek Araştırmalar İçin:

Değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini daha net ortaya koyabilmek adına boylamsal çalışmalar planlanabilir.

Duygusal ihmal ve istismarın Türkiye örneklemindeki yüksek prevalansı üzerine (ortalama 14.60) nitel ve kültürel derinliği olan araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244.

Bilge, M. S. (2018). *Coolidge Kişilik Envanteri'nin Türkçe formunun (CATI-TR) geçerlik ve güvenilirlik çalışması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.

Bornstein, R. F. (1992). The dependent personality: Developmental, social, and clinical perspectives. *Psychological Bulletin*, 112(1), 3–23.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. Basic Books.

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.

Briere, J., ve Elliott, D. M. (2003). Prevalence and psychological sequelae of self-reported childhood physical and sexual abuse in a general population sample of men and women. *Child Abuse & Neglect*, 27(10), 1205–1222.

Bülbül, S. F., Özmen, S., ve Çöl, M. (2013). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 66(2), 65–72.

Coolidge, F. L. (2006). *Coolidge Axis II Inventory (CATI): Manual*. Psychometrics.

Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI): Administration, scoring and procedures manual*. Clinical Psychometric Research.

Ferenczi, S. (1949). Confusion of the tongues between the adults and the child (The language of tenderness and of passion). *International Journal of Psycho-Analysis*, 30, 225–230.

Freud, S. (1920). *Beyond the pleasure principle*. SE, 18, 1–64.

Goddard, A., Harewood, K., ve Brennan, I. R. (2015). Sexual abuse and psychiatric symptoms: The role of attachment. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24(5), 523–539.

Griffin, D. W., ve Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430–445.

- Hageman, T., Francis, A. J., Field, A. M., ve Beaman, A. L. (2015). Avoidant personality disorder and social phobia: Does childhood trauma and attachment play a role? *Psychology*, 6(04), 452–463.
- Herman, J. L. (2011). *Trauma and recovery: The aftermath of violence—from domestic abuse to political terror*. Basic Books.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kennerley, H. (2011). *Overcoming childhood trauma: A self-help guide using cognitive behavioral techniques*. Constable & Robinson.
- Laplanche, J., ve Pontalis, J. B. (1967). *The language of psycho-analysis*. Hogarth Press.
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford Press.
- Mandelli, L., Petrelli, C., ve Serretti, A. (2015). The role of specific early trauma in adult depression: A meta-analysis of published studies. *European Psychiatry*, 30(6), 665–680.
- Meyer, B., ve Carver, C. S. (2000). Negative childhood experiences, adult attachment patterns, and maladaptive beliefs in avoidant personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 14(3), 215–227.
- Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. Guilford Press.
- Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Petta, I., McPherson, K., Greene, A., ve Li, S. (2010). *Fourth National Incidence Study of Child Abuse and Neglect (NIS-4): Report to Congress*. U.S. Department of Health and Human Services.
- Shroff, A. (2023). Emotional abuse of children. *WebMD*. <https://www.webmd.com/children/emotional-abuse-children>.
- Şahin, N. H., ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (KSE): Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44–56.
- Şar, V., Öztürk, E., ve İkikardeş, E. (2020). Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ-33): Geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23, 5–18.
- Teicher, M. H., Samson, J. A., Polcari, A., ve McGreenery, C. E. (2006). Sticks, stones, and hurtful words: Relative effects of various forms of childhood maltreatment. *American Journal of Psychiatry*, 163(6), 993–1000.
- Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı araştırma teknikleri*. Detay Yayıncılık.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Reich, D. B., Marino, M. F., Lewis, R. E., Williams, A. A., ve Khera, G. S. (2000). Biparental failure in the childhood of borderline patients. *Journal of Personality Disorders*, 14(3), 264–273.